

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. — Posamezna številka po 10 vin. — Naročnina za Nemčijo za celo leto 4 marke, za Ameriko 1 dol. 4 cente. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

RUDAR

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklamacije so poštne proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

GLASILO SLOVENSkih RUDARJEV IN FUŽINSKIH DELAVCEV AVSTRIJSKIH.

20. šte.

V Ljubljani, dne 10. julija 1914.

V. leto.

Beda meznega dela.

Kakšno mesto v današnji družbi zavzema delavec — mezní suženj?

V šoli se ne učimo odgovora na to vprašanje.

Tisti, ki imajo interes na tem, morajo torej hočeš nočeš sami iskati jasnost o tem, kar učitelji meščanstva namenoma zamolčijo. Zato pa tudi ni treba prevelikega znanja ali drugače ogromne duševne moči. Zadostuje popolnoma zúrav človeški razum.

Socialna vprašanja niso težko pristopna in abstraktna. Ni treba biti velik pismouk, če se hoče prepričati, da potrebujejo vsi ljudje zagotovljen obstoj in da niso prisiljeni od zibeli do groba živeti življenje kaznjencev.

In vendar pride današnji delavec, če ima le malo uvidenosti in preudarnosti, do prepričanja, da je prvemu zelo blizu, od drugega pa neskončno oddaljen. Njegova usoda je odvisna od milosti podjetnika. Nikdar ni gotov, da bo imel kruh tudi prihodnji dan. Če najde danes podjetnika, ki ga zaposli, da se bogati z njegovim delom, životari delavec bedno življenje; če ga pa podjetnik iz kakršnegakoli vzroka odpusti, mu preti zopet najskrajnejša beda... in vsa beda brezposelnosti je prišla nadenj.

Zakon določa — morda v zasmeh? — da so vsi ljudje, bogatini in reveži enaki. In vendar vidimo, da revež v svoji lastnosti kot svobodni človek vlačí svojega rojstva kosti okoli ter išče izkoriščevalca, ki bi ga milostno hotel sprejeti kot prostovoljnega sužnja. Če se brani in upira prostituiranju mišic in možganov za profit kapitalista, se odtegne meznemu delu samo, da se vrže bedi v naročje.

Ali je ta usoda morda izjema?

O ne! Žal je to usoda vseh delavcev — usoda, ki je namenjena ljudstvu 20. stoletja.

Priti se mora torej do zaključka, da med bednim življenjem modernega meznega delavca in sužnjem starega ali pa tlačanom srednjega veka ni bistvene razlike.

Gotovo je moderni mezní delavec v majhni meri deležen napredka v znanosti in industriji za živeli. On je iz krožnikov, ki bi se bili sužnju starega veka dozdevali razkošje; ima petrolej in sveče, ali plinovo in električno razsvetljavo. — Vsi ti načini razsvetljave daleč presega kadeče svetiljke in smolnate baklje srednjega veka.

Vsi ti izdelki človeškega uma in še mnogo drugih, ki jih pa ne bomo naštevali, lahko prispevajo svoj del za blaginjo in srečo, toda podlaga zanj pa niso. Za srečo ne zadostuje od daleč gledati avtomobile, železnice, brzojave,

telefone itd., ali pa jih imeti celo v svoji posesti, v kolikor to dopušča dobro rejena mošnja.

Sreča — najvišja stopnja blaginje — izhaja iz stalnega ravnotežja med produktivnim ustvarjanjem in možnostjo konsumiranja; samio to ravnotežje omogočuje uživanje življenja brez sile in nemira. Sreča obstoji v vedrem miru čuta. K predpogoju zato pa spada gotovost, da je obstoj za sedanjost in bodočnost zagotovljen. Obstoji nadalje v neodvisnosti od vsakogar — podjetnika kakor tudi predpostavljene — in v gotovosti biti moralno in materialno samostojen, svobodni človek; prost vseh ovir in vsega hlapčevstva, ki jih je ustvarila samo človeška volja.

Znanost pa v kljub vsemu svojemu čudežnemu napredku ne more ničesar izpremeniti na socialnih odnošajih, ki storijo delavca podložnega kapitalistu. So vedno odnošaji gospoda napram sužnju. Gotovo so se tekom časa ublažili pod vplivom revolucionarnega duha — vsaj v obliki.

Po imenu je mezní delavec svobodni človek, dočim je bil suženj starega veka živ trgovinski predmet, ki se ga je prodajalo, srednjeveški tlačan pa neosebna last, ki je bil deležen izprememb glede na zemljišče, na katerem je živel. Ali ta osvoboditev, ki je ravno tako varljiva kakor je zakonita, ni povzdignila meznega delavca iz njegove gospodarske podrejenosti. V resnici je popolnoma izročen milosti kapitalista. Da, v marsikaterem oziru je njegova usoda še večje prokletstvo nego usoda starega sužnja. Njegova menjalna vrednost mu je dala v očeh njegovega lastnika vsaj toliko pomena, da je skušal svoje blago ohraniti v dobrem stanju ter s tem zabraniti zmanjšanje njegove vrednosti.

V naši dobi pa kapitalist ni več lastnik delavca — zadovolji se s tem, da ga najame. Vsled tega pa je odgovornost izkoriščevalca omejena na najmanjšo mero: ima riziko samo, dokler ima delavca v najemu. In še celo v tej dobi zna v slučaju nezgode, nepričakovanega pogodbolomstva itd. zmanjšati svojo odgovornost s pomočjo zakonov. Potem, ko s starostjo prične izginjati delazmožnost meznega delavca, nima delodajalec nobene izgube: delavca, ki nima več vrednosti zanj, odpusti, četudi je le-ta leta in leta delal zato, da si je delodajalec pridobil premoženje.

Tako proletarec naše dobe nikdar ni gotov, da bo prihodnji dan imel zagotovljeno le skorjico kruha. In če se je z delom tudi izčrpal, ga to ne obvaruje bede, ki mu neprestano preti in ki pride nadenj z brezposelnostjo, boleznijo, starostjo itd.

Nobenega upanja nima!

Ne more pričakovati, da se odtegne bedi, izhajajoči iz slabe organizacije družbe, ki slepo zadeva vsakega brez razlike. In to vkljub redu, varčnosti, odrekanju in drugim takim genljivim »čednostim«, s katerimi ga pitajo njegovi vzgojevalci.

Njegova mezda je tako nezadostna, da mu poide od dne do dne za najnujnejše potrebščine. Vrhutega pa je njegov položaj vedno negotov, ker je brezpogojno odvisen od naklonjenosti podjetnika, ki ga brezobzirno lahko od danes do jutri vrže na cesto. Bedo meznega dela se more torej odpraviti samo obenem z odpravo sedanjega krivičnega družabnega reda.

Bratovske skladnice v letu 1911.

Provizijske blagajne.

Število provizijskih blagajn, ki so v letu 1911. pri bratovskih skladnicah poslovale, je bilo 149. Od teh jih za statistiko pride v poštev 140. Kočno je od ostalih 140 provizijskih blagajn treba še odšteti 14 takih, ki nimajo nobenih drugih članov več, kakor le še provizijoniste in bo vsaka izmed njih zanikla, kakor hitro umrje njen zadnji provizijonist. Število provizijskih blagajn, ki se nanašajo nanje številke spodaj, je torej 126. Povprečno število polno opravičenih aktivnih članov je v teh 126 proviz. blagajnah v poročilnem letu 174.648; na vsako posamezno provizijsko blagajno bratovske skladnice pa je prišlo 1386 članov. Skupni dohodki provizijskih blagajn so v letu 1911. znašali 16.980.000 kron. Od teh prihaja 10.480.000 kron na redne tekoče prispevke, 5.310.000 kron pa na obresti, ki so jih vrgle plodonosno naložene kapitalije. Skupni izdatki so znašali 16.010.000 kron, to je 94:6 vseh dohodkov. Prebitek, ki je znašal 96.000 kron, so porabili za ojačenje rezervnih skladov provizijskih blagajn bratovskih skladnic. Rezervni skladi so začetkom leta 1911 izkazovali skupno 122.380.000 kron, vsled gori navedenega prebitka je premoženje teh rezervnih skladov ob koncu poročilnega leta naraslo na 123.330.000 kron. Znesek rezervnih skladov predstavlja ob enem tudi aktiva, ki pri provizijskih blagajnah bratovskih skladnic nadkriljuje pasiva.

Pri onih 14 provizijskih blagajnah bratovskih skladnic, ki, kakor rečeno, nimajo nobenih aktivnih članov, so dohodki znašali 38.287 K. V največji meri tvorijo ti dohodki obresti od naloženega premoženja, namreč 38.213 kron. Izdatkov je teh 14 blagajn v letu 1911 imelo 104.134 kron. Skupno njihovo premoženje znaša 714.236 kron. Povprečna letna provizija bivšega polno - opravičenega člana je znašala 254 K 59 h. Povprečna letna provizija invalida,

LISTEK.

Tovarna.

(Konec.)

Eden za vse je stopil iz gručé, čokat, po obrazu ožgan delavec in se poklonil trebušnemu ravnatelju do pasu:

»V imenu vseh vas prosim: prekličite svojo besedo!«

Ravnatelj se je tresel od srda:

»Jaz da bi preklical svojo besedo?... Ali ste znoreli? Kar sem rekel, sem rekel: od jutri znanprej boste dobivali manjšo plačo!«

»Gospod ravnatelj, premislite se!« je govoril delavec krepko, z rahlim posmeškom okrog ust.

»Niti za las ne odstopim od svoje besede!« Poslanec se je obrnil proti morju delavstva:

»Slišali ste! Kaj torej?«

»Stavka! Generalna stavka!« je zavpilo tisočero grl, tisočero rok je zamahnilo.

Ravnatelj je trepetal kakor v mrzlici; s tenkim, osornim glasom je rekel:

»Kesali se boste! Kmalu se boste podali, še prosit me boste prišli za delo...«

Množica je vzvalovala:

»Nikdar, nikdar se ne bomo podali... ti tiran...«

»Bomo videli!« je kriknil ravnatelj razjarjen in odhitel skozi vrata, da bi bil prejkoslej na varnem.

»Stavka! Stavka!... On sam mora izprevideti, da nam dela krivico!« je kričala množica.

»Škoda, da ga nismo vrgli ob tla, tega tirana!« se je spomnil nekdo.

»Drugega ne zasluži!« je menil zopet drugi.

Na cesto se je razlila množica, zobje so divje škrtali, dvigale se pesti...

Skupaj sta korakala Maks in Martin.

»Pod to pretvezo, da ga je njegov odjemalec in razkupčevalec njegovega blaga ogoljufal, nam hoče znižati že itak slabo plačo,« je razlagal Martin. »To pa ni res, debelo je lagal ogoljufal ga ni nihče...«

Maks je obstal.

»Tudi jaz sem te misli. Malha še ni čisto zvrhana — to je glavna stvar...«

Vojska se je valila dalje, razlila se je po vseh predmestnih ulicah, vršaje in grgraje, kakor povodenj.

»In ravno zdaj je treba tega? O Bog!« je zavzdihnil Maks. Dan za dnem nova nesreča, kakor da je tako ukazano. Kaj bo z bolno Meto? Če revica umre? Ko sem prišel včeraj zvečer prazen, brez zdravnika domov, se mi niti sanjalo ni, da bom drugi dan že tudi brez dela... In če traja stavka dolgo?«

»Dolgo bo trajala, Maks!« mu je dejal Martin.

»Raje poginem na cesti, kakor da bi se podal za krivično pritrgano plačo!« je sopol Maks.

»Jaz tudi!«

Naprej sta korakala, vedno naprej in se pogovarjala dalje.

Maks je govoril:

»Vsa nesreča, ki me obdaja kakor velike nevidne peroti, prihaja iz te tovarne. Od mladih nog do zdaj, ko štejem že četrto križev, sem delal v nji kakor prikovan, točen kakor ura. Kaj imam od tega? Nič!... Plača slaba, da zadostuje komaj za enega človeka, ki je zdovoljen s kosom kruha in kozarcem žganja na dan — kako naj bi zadostovala za celo družino? Proketo slabo je to pasje življenje! Če bi bila tovarna res kaj vredna, bi moral dobiti zdaj vsaj nekoliko podpore, ker imam ženo bolno...«

»Prav imaš!« je dejal Martin.

Maks je zavzdihnil.

»Kam gre ves denar, ki ga služi na stotine trpinov v tej ječi? Kam drugam, če ne v kapitalistovo malho?! In kljub temu stradamo mi, mi, ki kopičimo bogastvo, mi, ki bi morali biti deležni tega bogastva... O Bog, ali si res odvrnil svoje oči od nas revnih ljudi, ki nimamo nič drugega kakor žuljave roke?«

»Proketo življenje!« je zaklel Martin in stisnil roko v pest, ki bi zamahnila po krivici in prinesla pravico.

ki ni bil polnopravni član, pa je znašala 206 K 81 h. Povprečna letna provizija vdove po polnopravnem članu je znašala 101 K 79 h, kočno je povprečna letna podpora za eno siroto po polnopravnem članu znašala 38 K 23 h. Pri provizijskih blagajnah bratovskih skladnic brez aktivnih članov je povprečna letna provizija znašala 221 K 28 h.

Uradna statistika pri zaglavju **provizijske blagajne**, eraričnih provizijskih blagajn posebej ni navedla. Ker pa je stanje eraričnih blagajn — kar je naravno — znatno boljše kakor pa privatnih, in ker so tudi provizije pri eraričnih blagajnah višje, se gori navedene številke, tičeče se povprečnih letnih provizij v primeri s provizijskimi blagajnami privatnih bratovskih skladnic ne more smatrati za pravilne. Ako bi namreč uradna statistika navajala provizijskih blagajn privatnih bratovskih skladnic za se, bi erarične blagajne s svojimi višjimi provizijami ne vplivale na splošni proračun, obenem pa bi se izkazalo, da so povprečne provizije pri provizijskih blagajnah privatnih bratovskih skladnic v resnici nižje, kakor pa jih uradno poročilo navaja.

Od 140 provizijskih blagajn je bilo 65 takih, ki so izkazovale izgubo. Celotna njih izguba je v letu 1911. znašala 1,089.759 kron.

Del dohodkov, posebne prispevkov pripada v znesku 2,946.275 kron na tabelarične članke, drugi del zopet v znesku 1,884.697 kron pa glasom prehodnih določb na sanacijsko skupino. Pri provizijskih blagajnah z aktivnimi člani, katerih je, kakor gori rečeno, 126, je poleg tega še bilo 4466 manjpravnih članov zavarovanih le proti nezgodam. Povprečni letni prispevek polnopravnih članov je znašal 27 K 66 h in letni prispevek manjpravnih članov povprečno 7 K 47 h. Število invalidov, ki so popreje bili polnopravni člani, je povprečno bilo 27.770, onih invalidov pa, ki so bili popreje manjpravni člani, je povprečno bilo 249.

Na vsakih 57 članov prihaja po en slučaj invalidnosti. Drugače pa prihaja na vsakih 793 članov po en slučaj invalidnosti, ki ga je povzročila nezgoda, nadalje je na vsakih 155 članov prišel po en slučaj smrti, končno je na vsakih 950 članov prišla po ena smrtna nezgoda.

Izmed omenjenih 4466 manjpravnih članov je postalo 30 invalidnih vsled nezgod, nadaljnjih 20 manjpravnih članov pa je bilo vsled nezgod pri delu ubitih. Pri manjpravnih članih torej prihaja na vsakih 149 po en slučaj invalidnosti vsled nezgode, in na vsakih 223 po ena smrtna nezgoda. Od 27.770 provizionistov jih je umrlo 1897. Razdeljeno, je na vsakih 15 provizionistov umrl po eden. Izmed aktivnih članov je postalo 3122 članov invalidno, od teh 233 vsled nezgod. Umrlo je 1141 članov, od teh vsled nezgod 186. (Konec prihodnjic.)

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod „Rudarja“ in „Zarjo“.

Vojska je hrumela naprej, paroma, posamez in v gručah; težkih korakov so stopali delavci; omahovale so glave na prsa — kakor železna so bila lica, v katerih je bilo zapisano trpljenje dolgih let in veselja nič, še trohice ne.

Pri starinski hiši se je Martin poslovil; Maks pa je hitel preko veže in nato po strmih stopnicah navzgor v podstrešje.

Hrupoma je odmaknil leso in planil v podstrešno kajbo.

»Meta, zdaj sem brez službe!«

»Kaj je?« se je oglasilo tiho in klaverno s postelje.

»Stavka! Generalna stavka!«

»O Bog!« —

Maks je omahnil na skrinjo in si zakril obraz...

IV.

Zunaj je lil dež kakor v potokih, pihal je mrzel, oster veter in tulil cvileče za hišami; blato na cesti je škropilo od vozov na tlak, ljudje so nosili dežnike in naglo stopicali.

Maks je držal v naročju najmlajšega otroka in ga božal po zlatih kodrih.

»Aja-tutaja, Poldek... kar zaspi...«

Otrok se ni nasmehnil, še trepalnic ni odprl.

»Lačen je, malček!« je menil Maks in ga pozibaval dalje na svojih težkih rokah.

Priprto okno je žvenketalo v vetru; zdaj-

Pregled zaslužkov rudarjev v avstrijskih rjavih premogovnikih za l. 1912.

Kakor znano se je leta 1912 tudi v Avstriji vršilo precej živahno gibanje rudarjev za dosego višjih plač. Tozadevno uradno statistično poročilo za leto 1912, kojega del, ki se tiče plačilnih razmer v rudništvu za rjavi premog v nastopnem objavljamo, bi potemtakem moral služiti prizadetim rudarjem kot pregled, v kolikor so se njihove plače v tem letu napram le-

tu 1911 zboljšale. Pred vsem naj sledijo uradnim potom dognani podatki, iz katerih je kolikor toliko natančno razvidno, kakšna izprememba plač se je v letu 1912 napram letu 1911 izvršila in v kolikor se je ta izprememba izvršila v prilog rudarjem.

Opomba uredništva: Pri čitanju nastopne statistike je treba paziti, križec (+) pomenja več, vodoravna črtica (—) manj ali pa nič.

Okraj rudniškega urada oziroma dežela	Število uposlenih delavcev	Število šihov enega delavca	Odtelji od plače enemu delavcu v letu		Povprečna čista plača enega delavca v letu 1912		Razlika čiste letne plače napram letu 1911		Povprečna čista dnevna plača v letu 1912		Razlika čiste dnevne plače napram letu 1911			
			K	v	K	v	K	v	K	v	K	v		
Kopači in vozači														
Teplice-Mostec-Kamotava . .	12566	273	66	34	1440	27	+	79	37	5	28	+	0	30
Falknov-Loket	3480	281	62	66	1269	44	+	58	39	4	51	+	0	12
Ostali rjavi premogovniki na Češkem, Moravskem in v Šle- ziji	542	268	48	05	825	15	+	64	09	3	08	+	0	14
Zgornje Avstrijsko	833	264	65	66	1088	52	—	15	64	3	94	—	0	02
Ljubno	3011	295	88	77	1273	86	+	56	62	4	31	+	0	26
Gradec	2430	282	55	36	1044	58	+	59	40	3	70	+	0	18
Celje-Ljubljana	3853	302	73	42	1021	84	+	61	14	3	38	+	0	16
Ostale planinske dežele . .	758	292	66	13	1074	91	+	56	84	3	68	+	0	18
Dalmacija	561	321	58	—	872	89	+	18	97	2	72	—	0	21
Galicija	299	211	46	62	573	71	+	45	38	2	72	+	0	56
Ostali doraščeni jamski delavci														
Teplice-Mostec-Kamotava . .	5119	292	44	62	1098	53	+	53	67	3	76	+	0	20
Falknov-Loket	824	297	53	97	1002	37	+	56	72	3	37	+	0	13
Ostali rjave premogovnike na Češkem, Moravskem v in Šle- ziji	13	318	43	86	824	23	+	15	35	2	59	—	0	05
Zgornje Avstrijsko	122	286	60	36	1055	82	+	43	30	3	69	—	0	04
Ljubno	358	309	46	73	1163	98	+	91	94	3	77	+	0	22
Gradec	89	307	49	41	887	10	+	26	26	2	89	—	0	03
Celje-Ljubljana	312	317	80	89	1015	77	+	58	34	3	20	+	0	10
Ostale planinske dežele . .	53	311	53	26	1084	97	+	162	52	3	49	+	0	48
Dalmacija	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Galicija	3	196	27	04	275	93	+	8	67	1	41	—	0	02
Mladostni jamski delavci														
Teplice-Mostec-Kamotava . .	112	281	25	20	636	40	+	57	95	2	27	+	0	23
Falknov-Loket	89	287	33	12	660	15	+	7	50	2	30	+	0	28
Ostali rjavi premogovniki na Češkem, Moravskem in v Šle- ziji	12	269	23	06	434	30	+	9	08	1	61	+	0	07
Zgornje Avstrijsko	79	291	26	62	448	84	+	0	77	1	54	—	0	01
Ljubno	86	283	34	50	551	74	+	—	—	1	95	+	0	25
Gradec	59	300	27	28	675	57	+	118	—	2	25	+	0	29
Celje-Ljubljana	123	278	43	78	516	12	+	109	71	1	86	+	0	49
Ostale planinske dežele . .	34	299	29	41	721	67	+	110	63	2	41	+	0	34
Dalmacija	16	335	43	81	471	56	—	57	08	1	41	—	0	43
Galicija	67	243	24	99	302	46	+	57	15	1	29	+	0	32
Doraščeni delavci na dnevu														
Teplice-Mostec-Kamotava . .	7294	301	48	43	1181	50	+	52	51	3	92	+	0	16
Falknov-Loket	2085	301	52	34	1042	13	+	2	04	3	46	—	0	02
Ostali rjavi premogovniki na Češkem, Moravskem in v Šle- ziji	159	295	38	50	761	97	+	20	30	2	87	+	0	10
Zgornje Avstrijsko	408	288	56	37	826	89	+	77	11	2	87	+	0	24
Ljubno	1083	322	40	50	1194	77	—	6	52	3	71	+	0	12
Gradec	635	303	57	60	923	47	+	64	47	3	04	+	0	09
Celje-Ljubljana	1952	296	54	72	844	56	+	5	55	2	86	+	0	06
Ostale planinske dežele . .	314	290	42	33	1013	29	+	0	97	3	49	+	0	28
Dalmacija	121	337	33	09	927	13	+	215	52	2	75	+	0	29
Galicija	147	211	17	56	375	36	—	3	80	1	78	+	0	29

pazdaj je pljusnil potok dežnice pašeč notri v podstrešje in poškopil omaro, ki je stala tik okna.

Mirno je ležala na postelji žena in se ni genila; kakor mrtva je visela njena gola roka z bele, raztrgane odeje navzdol. Ne daleč od postelje so sedeli na tleh otroci, a niso se igrali, ker so bili lačni.

Maks je sklonil glavo in pomislil:

»Mesec dni že traja stavka... Kaj bo, če bo šlo kar tako naprej?... Teden dni že stradamo, kruha od nikoder, hišni gospodar nas tudi že goni stran, ker ne moremo dobiti denarja za stanovanje... Zdaj je pa res konec vsega... tako ne more nič več naprej...«

Zopet je zažvenketalo okno, v kajbo je zapršil v krepkih curkih dež.

»Pravice ni! Cel dan sem iskal danes po mestu dela, da bi imeli doma kaj jesti, a vse zastoj... Vsi bomo pomrli od gladi...«

Tako je premišljeval Maks otrok na njegovih rokah se je nenadoma zganil in zajokal:

»Lačen, papa!«

Tedaj so tudi drugi otroci na tleh zajekali in začeli iztezati roke:

»Kruha! Kruha!«

Maks si je otrnil solzo.

»Otroci, ljubi moji, jaz nisem kriv... Usmiljeni Bog, da moreš dopustiti kaj takega!«

Dvignil se je in položil malčka v zibko.

»Kar zaspi... jutri ti bom pa kupil pomarančo... čuješ! — pomarančo!«

Odel je otroka do vratu in se napolnil proti postelji.

»Meta, ali spiš?«

Žena je težko soplja; njena lica so bila izsesana in tenka kakor rahla, preperela cunjca.

Ni odgovorila.

Maks se je globoko sklonil k njenemu obrazu.

»Meta, daj, govori!«

Ali žena ni odgovorila; samo težko so soplja njena prsa.

»Morda pa umira!« je presunilo hipoma Maksa.

Kakor okamenel je stal nekoliko časa pri postelji; črna boleš mu je rezala skozi srce.

»Zdaj vem, umira, od lakote umira in nič več od bolezn...«

Poljubil je ženo na ledenohladna lica, pograbil za klobuk, se pokrnil in hitel iz podstrešja po stopnicah navzdol.

Maks je hitel po tlaku in se opotekel zdaj-pazdaj k zidu.

Zunaj na cesti je dež le še bolj po malem škropil. Večerilo se je že.

»Umira Meta, umira... saj par dni že nič ni jedla, kakor drugi tudi ne... ne jaz in ne otroci... Zdajci pa kar haid k morilcu!«

Dež mu je pljuskal naravnost v lica in mu hladil vročo kri; odpel si je srajco pod vratom in si razgalil na široko še prsa, ker mu je prijetno del dež in hladni veter.

Venomer je srečaval trume stavkajočih tovarniških delavcev, ki so vlačili vse križem

Okraj rudninskega urada oziroma dežela	Število uposlenih delavcev	Število šihov enega delavca	Odegljaji od plače enemu delavcu v letu		Povprečna čista plača enega delavca v letu 1912		Razlika čiste letne plače napram letu 1911		Povprečna čista dnevna plača v letu 1912		Razlika čiste dnevne plače napram letu 1911	
			K	v	K	v	K	v	K	v	K	v
			Mladostni delavci na dnevu									
Teplice-Mostec-Kamotava . .	116	287	23	—	239	39	+	36	74	188	+	0
Falknov-Loket	164	291	29	37	558	40	+	27	88	192	+	0
Ostali rjavi premogovniki na Češkem, Moravskem in v Šle- ziji	3	285	16	55	425	52	+	41	77	139	+	0
Zgornje Avstrijsko	17	267	26	90	474	83	+	11	69	178	+	0
Ljubno	39	305	15	42	472	94	+	35	92	155	+	0
Gradec	23	301	25	15	663	17	—	42	43	220	—	0
Celje-Ljubljana	130	302	25	36	404	85	—	2	40	134	—	0
Ostale planinske dežele . .	15	300	12	48	550	67	+	75	72	183	+	0
Dalmacija	7	305	24	78	321	96	—	103	01	106	—	0
Galicija	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0
Delavke												
Teplice-Mostec-Kamotava . .	959	276	30	09	514	99	+	30	06	186	+	0
Falknov-Loket	204	283	20	06	499	29	+	22	95	176	+	0
Ostali rjavi premogovniki na Češkem, Moravskem in v Šle- ziji	6	222	17	24	298	10	—	42	15	134	—	0
Zgornje Avstrijsko	111	267	25	41	363	77	—	64	22	160	+	0
Ljubno	325	294	15	99	468	90	+	40	99	160	+	0
Gradec	173	279	22	38	388	70	+	16	11	139	+	0
Celje-Ljubljana	347	306	25	78	514	31	+	119	48	168	+	0
Ostale planinske dežele . .	64	287	18	74	452	18	+	19	48	158	+	0
Dalmacija	34	298	18	12	296	51	+	69	63	1	—	0
Galicija	9	212	5	21	208	72	—	48	61	—99	+	0

Kakor predstojeci statistični pregled kaže, so plače v rudništvu za rjavi premog razen prav redkih izjem poskočile. Površni opazovalec torej pride prav lahko do nazora, da je izkazano povišanje na plači del dobička, ki so ga rudniški podjetniki do tedaj imeli, oziroma, da so rudniški podjetniki del svojega dobička delavcu kot povišanje na plači odstopili. Pa temu ni tako! Prvič, že dejstvo, da je delavstvo navzlic 10 do 12 dnevnim stavkam, ki so se v mnogih revirjih leta 1912 vršile, napravilo ravno toliko šihov kakor prejšnje leto, ko ni bilo nobenih stavk, dokazuje, da je delavstvo vse one šihite, ki jih je vsled stavk v prizadetih krajih zamudilo, moralo nadomestiti potom izrednih nadšihov. Nadalje smo v neki številki »Rudarja« iz leta 1913 poročali, da je nadvrednost, ki so jo rudarji v rjavih premogovnikih leta 1912, ustvarili, daleko večja kakor leta 1911. Posestniki rjavih premogovnikov vsled povišanja plač niso imeli nikake škode, nasprotno, čisti dobiček rudniških posestnikov leta 1912, je bil navzlic povišaniam plačam celo znatno višji kakor leta 1911.

Nastopne številke nam predložujejo nadvrednost dela, ki je leta 1912, mnogo višja kakor leta 1911:

Okraj rudniškega urada oziroma dežela	Višja povprečna nadvrednost pridelane plače posameznega delavcu 1. 1. 1912 v kronah	Povprečna višja plača posameznega kopača ozi. vozača 1. 1912 v kronah	Odstotek višje plače od pridelane nadvrednosti v odstotkih
Falknov	63	58.39	92.6
Loket	197	—	29.6
Komotava	458	—	17.2
Mostec	274	79.37	28.9
Teplince	239	—	23.4
Ljubno	286	56.62	19.7
Gradec	196	59.40	30.3

cest, sestradani in omahujoči. Glavna vojska je bila to, marsikdo je bil že obležal v tem boju za svojo pravico; prej krepke in močne postave so bile zdaj kakor okostnjaki; upala so bila lica in oči globoko udrte.

Ob nekem vogalu je dobil Martina, ki je čepel na težkem kamnu kraj zida.

»Kam, Maks?«

»K morilcu... Žena mi umira doma od gladi... tudi otroci, se mi zdi, umirajo...«

»Tudi meni je slabo... še danes napravim konec!« je povedal Martin.

Maks se je zakrohotal.

»Jaz ravno tako... Ampak najprvo moram še k morilcu... potem pride šele zadnja ura na vrsto. Adijo!«

»Adijo! — Dobro mu jih povej!«

Maks se je opotekel po tlaku naprej.

Zopet je pričelo krepko liti; na tlaku so se delale mlakuže, ena večja od druge. Ženske, ki so hodile mimo, so naglo stopale, dežnike v roki, in so privzdigovale krila visoko do kolena, tako da se je pred Maksom zdajpazdaj posvetilo po dvoje okroglih, v nogavicah napeutih, ljubkih nožic.

Mrak se je večal; z ubitim glasom se je oglasil od nekdaj mrki, zaspani zvon večerni. Če je pridrl slučajno po cesti kakšen voz mimo, je zaškropilo blato mogočno preko tlaka, Maksu časih naravnost v obraz.

Že ni bilo daleč do tovarne; iz mraka so se svetila razsvetljena okna sobe, kjer je stanovala tovarniška gospoda.

To so le najvažnejši revirji, a tudi v vseh ostalih je odstotno razmerje precej slično. Ako pa končno uvažujemo, da je povprečna nadvrednost, ki so jo pridelale leta 1912, ostale kategorije delavstva ravno ista, kakor gori navedena, da pa so povišanja na plači tem kategorijam napram kopačem in vozačem znatno manjša, prihajamo do zaključka, da rudniški podjetniki k povišanju na plači iz lastnega žepa niso prispevali niti vinarja. Narobe, vsled pridelane nadvrednosti delavcev in vsled podražitve cen premogu so rudniški podjetniki malenkostno povišane plače delavcem dobili dvakrat in celo trikrat nazaj. Skratka, rudniški podjetniki so z malenkostnim povišanjem delavskih plač napravili imenitno kupčijo.

Nekaj pa je iz uradne statistike še treba omeniti. V vseh okrožjih je povprečno število opravljenih šihov mladostnih delavcev in delavk višje kakor pa povprečno število šihov kopačev in vozačev. Tu in tam znaša povprečno število šihov mladostnih delavcev in delavk celo več kakor 300. Da tukaj ni opaziti nikakega varstva mladine in žena je pač jasno. Celotno v tem oziru stopa pogoltnost rudniških podjetnikov v ospredje, kajti večje število šihov mladostnih delavcev in delavk dokazuje, da je gospodi delo te vrste delavcev in delavk ljubše, ker je cenejše!

Vsa mezdna statistika nam pač jasno dokazuje, da je govoričenje rudniških posestnikov o zvišanih produkcijskih stroških vsled povišanja delavskih plač, le prazna pretveza. Njih namen je nasuti javnosti peska v oči in naščuvati jo proti rudarjem, da tem lažje v kalnem ribarju.

Urnih korakov je došel Maks do velike železne ograje, do velikih železnih, samo malo priprtih vrat, in je hitel skozi. Kmalu je stopal mimo posameznih oddelkov tovarne in se blizal tako vedno bolj razsvetljenim oknom.

Prestopil je naglo petero stopnic, ki so vodile navzgor, pozvonil in se naslonil k zidu. Odpreti mu je prišla brhka, zalita punca s krepkimi, mogočnimi boki in mogočnim prsi.

Ko je bil na hodniku, je potrkal ljudno na vrata.

»Noter!« je zarenčalo v sobi z zadirljivim glasom.

Pazno je odprl Maks vrata in vstopil; gospoda je ravno odvečerjela in lenarila. V kotu se je mastil majhen kužek še z velikim kosom dišeče pečenke. Na stolihi okrog mize so komodno sedeli tovarnar, ravnatelj in še nekaj takih trebušnih ljudi; nedaleč od njih pa nekaj imenitnih dam.

S sovražnim, zaničljivim pogledom je premeril Maks vso gospodo, od vrha do tal.

»Moja žena umira!« je povedal.

Tovarnar sam se je debelo nasmehnil.

»Kaj pa to mene briga?... Torej ti si eden izmed naših puntarjev, ki stavkajo zdaj.«

»Da, puntar sem, ker se mi godi krivica.«

»Vse skupaj bi vas bilo treba zapreti!« je menil ravnatelj nosljaje in si popravljal naočnike.

Maks je vzkipeł.

Idrijski rudnik v državnem proračunu.

Idrijski rudnik, ki donša državi precej lepih dobičkov, figurira v državnem proračunu za obdobje od 1. julija 1914 do 30. junija 1915 takole:

Redni dohodki rudniške uprave so proračunjeni na 4.163.000 kron, redni izdatki pa na 3.084.160 kron, izredni stroški na 158.500 kron. Čisti dobiček, ki ga bo država iz idrijskega rudnika vtaknila v žep potemtakem po tem proračunu **znaša 920.340 kron**, kar je vsekakor lep znesek.

Redni stroški so razvrščeni kakor sledi: delavske plače 1.300.000 kron, stroški, katere povzroča prodaja živega srebra in cinobra 46.000 kron, erarični hlev 7000 kron, nakup naturaliji 670.000 kron, nakup in poprava orodja 10.000 kron, nakup oprave 102.000 kron, vzdrževanje oprave 4000 kron, uradniške plače 211.660 kron, potni stroški 6000 kron, **nagrade (tantijeme) 25.000 kron**, pisarniški stroški 5500 kron, zdravstvo 59.000 kron, drugi upravni stroški 29.000 kron, šolstvo 63.000 kron, bogočastje in patronat 12.000 kron, davki in doklade 330.000 kron rudniška poslopja 14.000 kron, stavbne prezidave 150.000 kron in končno strokovno šolstvo 2000 kron.

Izredni izdatki: centralizacija in razširjenje strojnih naprav prvi obrok 100.000 kron, razširjenje kopeli v žgalnici 5500 kron, razširjenje kopeli pri Jožefovi jami 17.000 kron, zgradba hiš za delavska stanovanja 30.000 kron in slednjič nakup zemljišč v svrhu rudnika 6000 kron.

V primeri z lanskim proračunom so se izdatki zvišali pri nastopnih postavkah in sicer: Delavske plače za 100.000 kron, prodaja živega srebra in cinobra 4000 kron, nakup in poprava orodja 1700 kron, **nagrade 11.000 kron**, nakup oprave 72.000 kron, zdravstvo 6300 K, drugi obratni stroški 7000 kron, šolstvo 5000 kron, bogočastje in patronat 1300 kron, rudniška poslopja 6300 kron ter prezidava peči in zbiralnice 114.500 kron.

Postavke, ki so se v primeri z lanskim proračunom znižale, so: erarični hlev za 3000 K, nakup naturalij 155.000 kron, uradniške plače 3840 kron ter končno pri drugih izdatkih za 1000 kron.

Pokritje izdatkov je preračunano takole: prodaja materialij prinese 19.600 kron, drugi obratni dohodki 30.150 kron, najemnina 16.500 K, prodaja živega srebra 7500 q, kvintal po 500 kron in prodaja cinobra 690 q, po isti ceni. Preračunano je, da bo vse skupaj prineslo 4.095.000 kron. Množino rude, ki se jo bo pridelalo, so preračunali na 1.300.000 q.

Terorizem.

Kako daleč sega podjetniški terorizem, oziroma terorizem nekaterih rudniških ravnateljev nam najbolje kaže sledeči slučaj. Prevalje in v to občino spadajoče Leše, kjer se nahaja premogovnik, na Koroškem je že dalje časa brez zdravnika, in sicer vsled tega, ker se noče nihče izmed zdravnikov pustiti komandirati od ravnatelja tamošnjega premo-

»Saj le vas bi bilo treba spraviti pod ključ, vas, morilci! Zaradi vas umira zdaj moja žena od gladi in od bolezni. Fej, sram vas bodi, sodrga!«

Tovarnar se je dvignil na noge.

»Kaj si rekel? Ti, ti berač!« —

»Morilci!« je kričal ves iz sebe Maks in se le s težavo premagoval, da ni pograbil trebušnika za vrat in ga treščil ob tla.

Tudi ravnatelj je vstal s stola.

»Ali se boste spravili brž odtod! Koj, če ne, pokličem stražnika...«

»Dokler mi nečete dati podpore v denarju, se ne ganem z mesta! Vi ste vzrok, da umira zdaj moja žena doma, da stradajo moji otroci in da je brez kruha na stotine delavcev na cesti!« je sodel Maks.

Tovarnar je prebledel.

»Boš koj tiho, jezik jezični! Marš venkaj iz moje hiše... Feliks, teci po stražnika!«

Strežaj je planil kvišku in švignil na dano povelje brž iz sobe.

Maks je nadaljeval s hropečim težkim glasom:

»Čudno se mi zdi, da trpi cesar v svoji državi take zločince kakor ste vi. Morilcu enega človeka podpiše smrtno obsodbo. Vas, ki ste morilci tisočero ljudi, niti ne zapre, ampak še celo podpira. Kačja zalega!«

Vsa gospoda se je tresla od jeze.

»Revolucionar! Cesarja samega je žalil,« je povedal z dostojanstvenim glasom ravnatelj.

govnika Steinebacha. Značilno je, da je vprašanje plače zdravniku, od strani bratovske skladnice in tudi občine že zdavni, in sicer precej ugodno rešeno, zdravnika pa ni, dasi tudi privatna praksa v občini s 5000 prebivalci nekaj nese. Zdravnika pa ni in ga v doglednem času najbrže tudi še ne bo. Zakaj ga ni? Zato ker organizacija zdravnikov ne more pripustiti, da bi nemškutarski zelotje v občinskem odboru, katerim zapovedujejo rudniški uradniki in pa rudniški ravnatelj Steinebach smatrali zdravnika za svojega hlapca, ki bi naj moral brezpogojno plesati tako, kakor bi ta gospoda hotela.

Da mora biti zahrbtno postopanje in terorizem ravnatelja Steinebacha ter njegovih mamelukov v občinskem odboru napram zdravniku res neznosen, dokazuje pač dejstvo, da je organizacija zdravnikov poslala omenjenemu ravnateljstvu pogoje, v katerih med drugim zahteva tudi to, da bodi zdravnik glede njegove prakse popolnoma neodvisen. Ob enem pa tudi izjavlja, da Prevalje oziroma Leše ne bodo dobile toliko časa nobenega zdravnika, dokler ravnateljstvo potom odpisa neodvisnost zdravnikovo ne zagotovi. Ta zahteva organizacije zdravnikov pove veliko!

In sedaj še nekaj družega, v Lešah razsaja legar (tifus) in sploh je normalnemu človeku nerazumljivo, kako more tako velika občina biti brez zdravnika posebno še, ako uvažujemo, da so nesreče vsled velikanskega šlendriana v leškem premogovniku takorekoč na dnevnem redu! In ako še upoštevamo, da je sedaj zdravnika treba klicati iz oddaljenega Guštanja, ki pa ima sam dovolj posla doma, tedaj je to, kar se v tem oziru dogaja v Prevaljah-Lešah, po krivdi označenih ljudi, brezprimeren škandal. Le brezvestna trma ravnatelja Steinebacha, ki v svoji domišljiji stoji na stališču, da mu mora biti vsakdo podložen, kakor poslušni kužek, je kriva na tem sramotnem škandalu, ki bije vsakemu pojmu o kulturi in zdravstvu naravnost s pestjo v obraz.

Rudniško glavarstvo bi sicer lahko nastopilo proti ti prenapeti družbi teroristov in jo eventualno tudi lahko pognalo k vragu, pa se niti ne gane. Seveda, tukaj gre na eni strani le za bolnike-delavce, na drugi strani pa proti brezvestnim terorističnim gosposkim kričanjem, za to vsi vetrovi pri rudniškem glavarstvu v Celovcu mirujejo, in to je drugi škandal.

Kadar gre proti delavcem, so gospodje pri rudniških oblastnjah takoj na nogah. Toda vsled domišljije kakega ravnatelja, delavci lahko umirajo brez zdravniške pomoči.

Vsekakor pa našim tovarišem priporočamo, naj si strokovno organizacijo zdravnikov vzamejo za zgled.

Poročila iz tujine.

Velika stavka rudarjev na Ogrskem.

V vseh številnih premogovnikih, ki jih poseduje Dunajska paroplovna družba na Ogrskem, delo od 11. maja počiva. Podjarmljeni rudarji so svojim izkoriščevalcem odpovedali pokorščino; nikdar izmed njih ni na delo. Niti prizadevanje zaupnikov, da bi stavko preložili vsaj za par dni pozneje, ni pomagalo, dolgo potlačevana nezadovoljnost je z vso elementarno silo butnila na dan.

Maks si je položil roko na svoja razgaljena prsa.

»Da, revolucionar sem, ker vidim, da se mi godi krivica.«

V tem se je že vrnil strežaj s stražnikom. »Uklenite ga puntarja! Zoper cesarja je govoril!« je ukazal tovarnar stražniku.

Maks ga je divje pogledal.

»Tebe naj uklene, morilec!... Jaz sem nedolžen!...«

Stražnik je pristopil k njemu in ga prijel za roke; ali Maks se mu je iztrgal koj iz rok in ga treščil ob tla.

»Tako daleč smo že prišli, da ne uklepajo in ne zapirajo ni več največjih zločincev. Fej!«

Počasi se je skobacal kilavi stražnik pokonci in si otepel s kolen prah. Vsak od ene strani sta se bližala obadva trebušnika, tovarnar in ravnatelj. Nenadoma pa so planili vsi trije, kakor zmenjeni, z vzdignjenimi pestmi proti Maksu in ga krepko zagrabili. Bili so ga po obrazu, po prsih, po hrbtu in po nogah, pljuvali mu v lica, ga obdajali s psovkami in ga suvali z nogami.

Maksu se je megnilo pred očmi; potoček gorke krvi mu je curljal po čelu navzdol in mu zalival trepalnice. Že je omahoval pod težkimi udarci in noge so se mu šibile.

»Meta, otročiči, ljubi moji... ne morem več... ah... Pravčni bog!...«

In zgrudil se je hropeč na tla.

V premogovnih okrožjih Pecsvidel, Mecseksaboles, Samogy in Basas so rudarji stavkali že leta 1906. Zahtevali so povišanje svoje pičle plače. Toda ravnateljstvo, ki ima svoj sedež na Dunaju, se je upravičeni zahtevi delavcev branilo ugoditi. Oblasti in orožništvo so družbi šli na roko, in tako je prišlo, da so rudarji po 14dnevem brezuspešnem boju morali od stavke odnehati. Po tem porazu delavcev je družba menila, da si je pri rudarjih zagotovila brezpogojno poslušnost. V tem svojem ošabnem domnevanju je z brezvestnim izkoriščevanjem nadaljevala. Priganjači so z ubogim rudniškim delavstvom brutalneje postopali kot kdaj poprej.

V takih razmerah seveda ni bilo misliti na kak mir. Posledica nečloveškega ravnanja z delavci je bila, da je že 1907 zopet izbruhnila stavka. To pot še z večjo silo kakor leta 1906. Trajala je ta stavka dva polna meseca. Zaman so bila nasilstva od strani ravnateljstva, zaman vsa preganjanja od strani oblasti, navzlic skrajnemu pomanjkanju in lakoti, ki je vladala med stavkujočimi in navzlic temu, da so jih metali iz rudniških stanovanj, so rudarji v stavki vztrajali kakor skala. Delavci, ki so jih z družinami vred na najbolj neusmiljen način pometali iz rudniških hiš, so stanovali po bližnjih gozdovih. Tam so živeli žene in otroci stavkujočih, obkoljeni od vojaštva, poslanega iz Pecsse. Na vsakem koraku pa so jim bili za petami žandarji, ki jih je tamkaj taborilo na stotine.

Po dveh mesecih obupne borbe in železne vztrajnosti rudarjev je morala družba odnehati. Pijavkam ni preostalo družega, kakor pogajati se in dovoliti rudarjem povišanje plač, ako so hoteli, da se rudarji zopet povrnejo na delo.

Toda, le prekmalu se je pokazalo, da družba ni imela poštenega namena, kajti kmalu so rudarji zaznali, da družba sploh ne namerava se ravnati po danih obljubah. Vrh vsega tega pa tudi družbini priganjači od nečloveškega ravnanja z rudarji niso odnehati.

Od tega časa se je med rudarji pričel preobrat, začeli so na celoten položaj drugače nazirati. Prišli so namreč do spoznanja, da jim za boj proti brezobzirnemu kapitalizmu manjka potrebnega orožja, zato so se jeli organizirati in so leta 1910 izročili družbi memorandum, v katerem so svoje zahteve natanko označili. Precej dolgo se družba ni mogla odločiti, dati delavcem kak odgovor, ker pa je pretila nevarnost nove stavke, je ravnateljstvo vendarle smatralo za pametnejše, zahtevam rudarjev ugoditi. Mir je bil sklenjen pod sledečimi pogoji: Družba dovoli rudarjem povišanje dnevne plače za 30, 20 in 10 vin.

Predpostavljanim se zaukaže, da imajo z rudarji ravnati in obnašati se napram njim kakor se spodobi.

Končno se je določilo, da imajo pomožni (učni) kopači po preteku dveh let postati kopači. Vozači naj po dveh letih postanejo pomožni kopači. Družba pa ima redno pomikanje teh delavcev vsako leto razglasiti.

Delavci, zadovoljni z priznanimi koncesijami so svoje težko delo nadaljevali, meneč, da bo družba ostala pri tem, kar jim je zagotovila.

Toda dunajski gospodje so bili drugačnega mnenja. Ker se naravnost niso upali kršiti danih obljub delavcem, so šli in so s časoma v Pecs zamenjali ravnatelja in nastavili popolnoma nove inženirje ter upravitelje. Ti novi gospodje so se postavili na stališče, da jim o sklenjenih pogojih med delavci in družbo ni ničesar znanega in da se vsled tega ne čutijo dolžne, ravnati se po teh pogojih. Ob enem so se vsled tega tudi izgovarjali na slab gospodarski položaj. Glavni njihov namen je bil seveda ta, priznane koncesije delavcem zvijačno prezreti, oziroma razveljaviti.

Prišel je čas, ko bi ravnateljstvo moralo celo vrsto učnih kopačev pomakniti v vrste kopačev in vozačev v vrsto učnih kopačev; druga vrsta rudarjev zopet bi bila morala dobiti povišanje plače za 20 vin. na ših.

Namesto da bi ravnateljstvo pomaknitev delavcev v višje plačilne razrede razglasilo, kakor je bilo pogojeno, je poklicalo le nekaj posameznih oseb v pisarno in je te posameznike obvestilo, da so od danes naprej pomaknjeni v višji plačilni razred. In da bo lumparija slavnega ravnateljstva popolna, je teh par oseb namesto pogojenih 20 vin, dobilo le 10 vin. povišanja na plači. Pretežni del onih rudarjev, ki so bili istotako na vrsti, da bi prišli v višji plačilni razred, so gospodje pri ravnateljstvu enostavno prezrli. Kaj čuda, da se je vsled takega postopanja družbe, polastilo rudarjev velikansko ogorčenje. Ogorčeni do skrajnosti, so delavci premogovnika v Pecsbanja, kakor hitro so zvedeli za lumparijo ravnateljstva, delo enostavno ustavili. Obenem so pozvali vse tovariše vseh ostalih premogovnikov Dunajske

paroplovne družbe naj rudiš, delo ustavi. V prvem hipu so voditelji organizacije od splošne stavke odsvetovali in so za prihodnjo nedeljo sklicali velik rudarski shod, na katerem naj bi se delavstvo posvetovalo o tem, kako naj bi se družbo privedlo do tega, da bi dane obljube tudi izpolnjevala.

Shoda, ki se je vršil v Mecseksabolesu, so se udeležili rudarji vseh premogovnikov do zadnjega moža, tako, da je bil shod pravcati ljudski tabor. Ne samo rudarji so prišli, prišle so tudi priproste rudarske žene. Zveste družice rudarjev, ki jih je prišlo na stotine, so bile radovedne kaj bo, kajti šlo je tudi za njihovo in njih otrok usodo. In kakor povsod in vselej, kadar je profit v nevarnosti, je oblast tudi to pot vohala velikansko nevarnost in je zato ves aparat državne moči postavila na noge, v obrambo oderuhov. Nadsodnik, policijski glavar, notar, sodnik, porotniki, pisarji, orožniki, oficirji, vse, vse je bilo na nogah. Poleg tega pa je prišlo okrog 100 žandarjev, katerim je bila dana naloga skrbeti za »red in mir«.

Shod, ki naj odloči o prihodnji usodi rudrajev, je bil obenem tudi velikanska demonstracija. V strastnem razburjenju je dolgo tlačeni gnjev zatiranih trpinov bruhal na dan. Za povrstjo so posamezniki naštevati vso bedo in brezpravja ter tiranstvo, katerega so dolga leta morali prenašati. Vsak posamezni govornik je apeliral na solidarnost in skupni nastop, ter zahteval, naj se delo v vseh revirjih na celi črti ustavi.

In tako je prišlo, da se od 11. maja t. l. do danes nahaja vseh 3200 rudarjev vseh premogovnikov Dunajske paroplovne družbe kot en mož solidarno v stavki. Da se je družba že od vsega začetka zavedala resnosti položaja, dokazuje dejstvo, da je takoj ukrenila vse, kar se ji je zdelo potrebno. Jamske konje je dala spraviti iz jam na dan, svojo tehnično osobje je dirigirala k strojem itd. Seveda je tudi poskrbela, da se je po stari navadi tudi orožništvo porazdelilo po revirjih, da tamkaj varuje lastnino družbe in vzdržuje »red«.

Rudarji izjavljajo: raje poginemo, predno bi se pod starimi pogoji povrnili na delo. Skoraj bi rekli, da imajo prav! Boljša je rešitev v smrti, kakor pa živinsko trpljenje pod tiranstvom kapitalističnih »kulturnih« barbarov.

Zadnja poročila iz stavkovnih krajev na Ogrskem pravijo, da so se med zastopniki stavkujočih rudarjev in med zastopniki Dunajske paroplovne družbe dne 19. junija vršila pogajanja. Ponudbe, ki jih družba »velikodušno« ponuja, pa so rudarji na velikem shodu dne 21. junija kratkoma odklonili in sklenili stavkati dalje. Družba sama seveda tudi ne miruje. Na vse strani pošilja svoje agente, ki naj bi ji pripeljali nekaj takih delavcev, ki bi bili voljni opravljati službo izdajalskih stavkolomcev. A zdi se, da dunajske pijavke nimajo sreče. Ravnateljstvu se je sicer posrečilo privabiti 70 delavcev iz Kranskega, toda kakor hitro so došli Kranjci zvedeli kaj je, so zopet odšli, navzlic temu, da so jim ponujali po 6 kron plače za ših.

Tovariše vseh krajev nujno svarimo, naj se ne puste speljati na led in naj ne hodijo na Ogrsko, kjer po končani stavki itak ne bi imeli nobenega obstanka. Na agente, ki bi se iz Ogrskega znali pojaviti v naših krajih, pa vzemite metle. Živeli naši stavkujoci tovariši na Ogrskem.

Iz bratovskih skladnic.

Poročilo bratovske skladnice svinčenih rudnikov, rudniške družbe Union na dolenjem Koroškem za leto 1913.

I. Bolniška blagajna.

Začetkom leta je bolniška blagajna štela 1016 moških in 233 ženskih, skupaj 1249 članov. Koncem leta 1066 moških in 247 ženskih, skupaj 1313 članov. Od teh je tekom leta zbolelo 612 moških in 181 ženskih, skupaj 793 oseb. Tekom leta je od teh umrlo 5 moških. Slučajev bolezni v splošnem je na moške prišlo 971 z 10.335 bolniškimi dnevi, na ženske 338 slučajev in 4106 bolniških dni. Skupaj 1309 slučajev bolezni in 14.441 bolniških dni. K temu pride še 20 porodov ter 573 bolniških dnevov porodnic.

Svojcev, zavarovanju podvrženih članov in provizijonistov, kakor tudi pri bolniški blagajni zavarovanih provizijonistov, vdov in sirot je bolniška blagajna štela: 406 zakonskih žena članov, 670 otrok članov, 83 provizijonistov, 32 zakonskih žena provizijonistov, 17 otrok provizijonistov, 62 vdov in 19 sirot, skupaj 1289. K temu pride še 19 zakonskih žena manj opravičenih članov ter 52 njihovih otrok.

Skupaj je torej pri bolniški blagajni zavarovanih svojcev bilo 1360.

Računski zaključek bolniške blagajne za čas od 1. januarja 1913 do 31. decembra 1913.

Dohodki:

prispevki članov za svojo osebo	22.541,83 K
prispevki članov za svojce	5.833,60 «
prispevki rudniškega podjetja	22.541,83 «
na globah (kazni)	2.210,71 «
za zgubljene članske knjižice	2,— «
na darilih	3,— «
v gotovini prejete obresti od vrednostnih papirjev	2.996,14 «
na tekočih obrestih	240,99 «

Skupaj dohodkov 56.370,10 K

Izdatki:

bolniška podpora v denarju	19.652,89 K
zdravniki in kontrola bolnikov	1.993,99 «
zdravila	13.050,58 «
pogrebni stroški	624,— «
izredne podpore	288,— «
bolnišnični, oskrbovalni ter prevozni stroški	5.496,06 «

Skupaj izdatkov 41.105,52 K

Upravni stroški:

nagrade računovodji in blagajniku	1.460,— K
najemnina pisarne in kurjava	416,70 «
nakup drv in upeljava električne razsvetljave	1.551,15 «
poština	24,47 «
potnina članom načelstva (Železna Kapla in Možice)	85,— «
tiskovine	40,— «
2% provizije za nakup vrednostnih papirjev	125,46 «

Skupaj 3.732,78 K

Drugi izdatki:

najemnina bolnišnice	1.000,— K
najemnina čakalnice	80,0 «
popravki v rudniški bolnišnici	1.045,90 «
10% odpis od inventarja	384,01 «
3% odpis od vrednosti posestev	1.346,10 «
in kurzna izguba	1.756,10 «

Skupni znesek izdatkov 50.450,41 K

Dohodki so torej za leto 1913 za K 5.919,69 večji kakor pa izdatki in znaša potemtakem, ako prištejemo rezervni sklad koncem leta 1912 v znesku 69.533 K, celotno premoženje bolniške blagajne koncem leta 1913 75.452,81 kron. (Dalje prihodnjič.)

Poročilo tajništva za gorenje planinske dežele v Ljubno.

(Dalje.)

Iz poročila je razvidno, da smo tekom leta 1913 v mnogih podjetjih upravam predložili zahteve, ki so za ureditev plač in drugih delavnih razmer bile potrebne. In če prav niso uspehi bili popolni, vendar se je skoraj povsod doseglo vsaj nekaj. Seveda si ne smemo tajiti dejstva, da bi doseženi uspehi bili lahko daleko večji, če bi delavci prizadetih podjetij razpolagali z dobro in močno organizacijo. Z obžalovanjem pa moramo ob enem tudi konstatirati, da rudarji prebogostoma pridobljenih ugodnosti ne znajo ceniti, in da očitni dokazi napredka pri njih ne vzbujajo tistega potrebnega odmeva in razumevanja, ki bi jih drugače moralo o potrebnosti organizacije prepričati, ter da bi postali člani iste kakor to njih lastni interes zahteva. Vsekakor je dobljene pridobitve to pot ceniti tem višje, ker je, kakor znano, bilo leto 1913, leto splošne, hude gospodarske krize. Seveda, rudniški podjetniki, oziroma delničarji, krize niso tako občutili, kakor rudarji. V rudniška podjetja vloženi kapital se je podjetnikom in delničarjem v obliki dividend tudi v letu 1913 še vedno dobro obrestoval. Alpina montanska družba na primer je navzic gospodarski stiski, svojim delničarjem na vsako akcijo tudi v tem letu izplačala po 35 kron, Graška Koflaška družba 7 odstotkov itd. Za prazen nič so bili dohodki teh gospodov tudi v tem letu še vedno zelo lepi.

V zadevi plačilnega zakona. Proti upravi solin (rudniki za sol) smo bili prisiljeni napraviti ovadbo, zaradi tega, ker je izplačevala delavcem plačo med poldanskim odmorom, dast je popreje delavcem izplačevala plačo v šitnem času. Ovadba je imela uspeh. Rudniška oblast je odredila, da je plačo izplačevati delavcem med šitom. Istotako je bilo treba ovaditi upravo premogovnika v Čiurachu in sicer zaradi tega, ker gospodje pri ti upravi delavcem niso hoteli dajati toliko karbida, kolikor ga je za svečavo enega šita bilo potrebno. Uspeh je bil ta, da delavci odslej dobivajo toliko karbida, kolikor ga rabijo.

Na neki posebni svoj način si je tolmačila plačilni zakon rudniška družba za kopanje bakra v Mitterbergu. Ta družba je enostavno odredila, da se je delavcem, ki so vposleni po noči, izplačala plača šele drugi dan. Res je sicer, da je ob plačilnem dnevu šilt za toliko

časa, kolikor ga je za izplačilo treba, skrajšala. Vseeno pa delavcem taka ureditev ni bila prikladna, in sicer zaradi tega ne, ker se ob plačilnih sobotah niso mogli od dela takoj odpeljati na svoj dom, temveč so na plačo morali čakati. Tozadevna pritožba se je precej časa vlekla, ker se je bavilo z njo tudi rudniško glavarstvo na Dunaju. Rudniško glavarstvo je odločilo v prilog družbe. Pritožba, ki je bila potom državnega poslanca Muhiča vložena na ministrstvo za javna dela, proti odloku rudniškega glavarstva, do sedaj še ni rešena.

V rudnikih okrožja Köflach—Vojtsberg, so delavci do uveljavljenja novega plačilnega zakona dobivali vsak teden predjem. Te predjeme so uprave ob uveljavljanju zakona o štiri-najst dnevnem izplačevanju ustavili. Na našo pritožbo je rudniški urad izjavil, da se mora v tednih, v katerih ni plače, dosedanj navadni predjem delavcem dovoljevati dalje, in da je tozadevno odločbo sprejeti tudi v službeni red. Nadalje je rudniški urad v Gradcu vsled posredovanja naših zaupnikov odredil, da se delavcem na dnevno plačo ne sme izplačevati med poldanskim odmorom, temveč med delovnim časom. Alpina montanska in Graška Koflaška družba ste se proti temu odloku pritožili na rudniško glavarstvo v Celovcu, ki je, kar je zelo značilno, pritožbi ugodilo. Pritožba, ki smo jo proti famoznemu odloku rudniškega glavarstva vložili na najvišje upravno sodišče, do konca poročilnega leta še ni bila rešena. (Pri-pomba uredništva: Začetkom leta 1914 je najvišje upravno sodišče o zadevi razsodilo. Kako je stvar izpadla, smo v »Rudarju« že poročali.) (Dalje prihodnjič.)

Zavist.

V »Slovenskem Narodu« z dne 25. junija t. l. se je neki dopisnik iz Trbovelj na prav neokusen način obregnil ob našo trboveljsko delavsko godbo. Da zakrije ta dopisnik svojo zeleno zavist in ker ga je bilo očitno sram, se ni upal povedati, da je dopis bil sklanfan v Trbovljah, temveč se je v svoji otroški naivnosti skril za hrbet nekega sodruga iz Rajhenburga. Pravi vzrok svoje onemogle jeze in zakaj mu naša godba leži tako v želodcu tega seveda ne pove. Kaj se je vendar zgodilo tako strašnega, da se je »možakar« tako ironično zadržal nad našo godbo? Dne 21. junija t. l. so v Rajhenburgu žegnali nove zvonove. Ker pa v bližini Rajhenburga najbrže nobene godbe ni, so prireditelji slovesnosti, ki se ob taki priliki po navadi vrši, povabili našo trboveljsko godbo na sodelovanje seveda **proti dogovorjenemu plačilu**. To je v očeh trboveljskega dopisnika »Slov. Nar.« bila taka pregreha, za katero po njegovem mnenju izvršujoči člani naše godbe menda zaslužijo, da se jih obesi. Toda počasi, stvar ni tako nevarna, kakor bi jo dopisnik rad naslikal, in kar naravnost povemo, da njegov konfuzni pouk o temeljnih naših načelih prav prijazno, a odločno odklanjamo. Naša godba je v prvi vrsti za naše organizacije in naše prireditve tukaj, organizirani rudarji s svojimi prispevki skrbe za njene potrebe. Če pa se našim sodrugom godcem nudi kak priliki, da ob času, kadar nimamo sami nobene svoje prireditve nekaj zaslužijo, tedaj jim ta zaslužek privoščimo. Nikoli pa ne bomo vprašali, kdo jih je najel in komu igrajo. Najmanj pa se bomo ravnali po visokem mnenju gospoda dopisnika »Slov. Nar.«, kateremu je naša godba ravno tako na razpolago, ako jo hoče najeti, **seveda proti primernemu plačilu**. Toda mi vemo, da je mislil dopisnik na vse kaj drugega, ko je pisal njegovo zafrkacijo, kajti tudi on dobro ve, da navadno plačano sodelovanje in najsibo tudi žeganje novih zvonov nima z našo stranko nobenega opravka. Ker pa ni hotel resnice povedati mu jo povemo mi. Pred leti je neki domišljavec zmašil skupaj neko pazniško podporno društvo, obenem pa je pri tem društvu zmašil skupaj neko godbo. Kako je ta pazniška godba prišla do »svojih« godal, o tem bi se dalo govoriti precej mnogo. Pa pustimo to, ako pa izvestni gospodje ne bodo mirovali bomo govorili tudi o tem. Dokler so bili godci delavci tako neumni in so pri ti pazniški godbi delali tlako in vsakovrstno preziranje prenašali, je šlo. Od tistega časa pa, ko se je godcem delavcem zazdelo preneumno gospodom paznikom robotati se je pazniške godbe polotila nevarna bolezen — jetika. Na jasnem pa bomo takoj, od kod vsa jeza in zafrkacija, ako povemo, da bankerot, ki ga je doživela pazniška godba, nekatere osebe silno boli. Navzlic vsej svoji jetiki pa se ta pazniška godba vsiljuje povsod, koder le kakšno priredbo zavoha. Ko so gospodje okoli pazniške godbe izvohali, da pojde naša godba v Rajhenburg **so se za hrbtom naše godbe sami ponujali tja**. Celo za manjše plačilo so se ponujali, samo da bi našo godbo izpodrinili. Ker pa se gospodom omazami konkurenčni manever ni posrečil je zavladaleda blede zavist, ki jo niso mogli več potlačiti. Gospodje **godci pazniki so se namreč sam pulili za tiste**

kronce v Rajhenburgu in to pove vse. Sicer pa se spominjamo, da je nekoč »Narodni list« celjski pazniško muziko okrcal zaradi tega, ker je pri neki cerkveni prireditvi v trboveljski čukariji **igrala — zastoni!** Gospodje naj torej nikar ne mečejo okoli s svojim »ajmohtom«, katerega so sami tako lačni.

Ako pa dopisnik »Slov. Nar.« nadalje ironizira, češ, da so naši godci »fest« fanti, nas to prav nič ne boli. Kajti resnica je ta, da je baš naša godba daleč na okoli danes ena izmed najboljših in tudi naši sodrugi godci so res fini ljudje, vseeno če je to komu všeč ali ne.

Naznanilo načelstva Unije.

Sodruge blagajnike vseh skupin in vplačevalnic opozarjamo, da je treba glede izplačanih nagrad glavnemu blagajniku in pomožnim blagajnikom, kakor jih določuje upravni regulativ in ki se jih pri mesečnih obračunih namenjenih centralni blagajni vračunava, **vselej prilagati potrdilo o teh nagradah**. Dotična potrdila glaseča se na zneske izplačanih nagrad morajo po blagajnikih in pomožnih blagajnikih, ki so kako tako nagrado prejeli **biti podpisana**. Glavna blagajna izplačanih nagrad blagajnikom in pomožnim blagajnikom ne more jemati na znanje, ako ni mesečnemu obračunu priloženo tozadevno podpisano potrdilo. Izplačane zneske nagrad, ako ni priloženo potrdilo o njih, vknjiži glavna blagajna dotičnim skupinam in vplačevalnicam kot ostanek dolga (Rest). Za tozadevna potrdila je rabiti navadne tiskovine.

Shodi.

Vabilo na javni društveni shod, ki se vrši v nedeljo dne 12. julija 1914 ob pol 3. uri pop. v gostilni g. Ivan Gerčarja v **Kisovcu pri Zagorju**. Dnevni red shodu bo **nezgodno zavarovanje rudarjev v Avstriji**. Rudarji, pridite vsi! Odbor.

Idrija. V nedeljo, dne 21. junija t. l. ob 9. dopolne smo imeli pri nas javen ljudski shod, ki ga je bila sklicala podružnica rudarske »Unije«. Shodu sta predsedovala sodruga T. Brus in F. Troha. O novem zakonu za zavarovanje zoper nezgode je poročal sodr. Čobal iz Zagorja.

Obrazložil je pomen in potrebo zavarovanja in prve početke bojev za to zavarovanje do današnjega dne, ki ga je ustvarila »Unija« s pomočjo socialno demokratičnih državnih poslancev. Pojasnil je pomen ankete, ki jo je bila sklicala vlada 5. junija t. l. na Dunaj, na katero je bil povabljen tudi klerikalac Jakob Kavčič iz Idrije na priporočilo klerikalne stranke. Omenil je med razlaganjem paragrafov zavarovalnega zakona, da je izrazil Kavčič na anketi željo po svojem tolmaču, ki ga je pripeljal s seboj, naj se voli v odbor zavarovalnice proti nezgodam proporcionalno ter naj se v slučaju poškodbe določi enkratno odpravnino ponesrečenca. Iz tega je razvidno, da Kavčič ni poznal zakona zavarovalnice in da sploh ni vedel, za kaj gre kakor tudi ostali klerikalci ne, kajti na tri volilne okraje, med katerimi je tudi Ljubljana, pride en sam zastopnik delavcev v odbor zavarovalnice, ne more torej veljati za volitev ene same osebe proporcionalna volilna pravica, katere tudi že zakon sam ne dopušča. Istotako bi bila v nesrečo delavstva tudi odpravnina, ker bi za lahko poškodbo dobil ponesrečenec le malenkosten znesek, čez čas pa bi lahko postal prav zaradi te poškodbe lahko za delo nesposoben in bi bil pri tem prikrajšan on in družina, dobiček pa bi imel zavod, odnosno podjetnik. Zakon sam in pravila te zavarovalnice niso popolni, vendar pa je zakon velik socialni napredek za rudarje. In za ta napredek morajo zahvaliti tudi klerikalci socialno demokratični stranki.

Nato se oglasi k besedi neko fante po domače »katehetek« z namenom, da bi provociral prepir ali pa preprečil nadaljevanje shoda. Trdil je, da sodrug Čobal ne pozna zakona, da je slišal nekje o njem samo zvoniti, da ni v določbah, da dobi rento tudi oni, ki ponesreči na delo ali z dela gredoč. S. Čobal je dal temu dečku in njegovi gardi nekaj dobrih svetov in nauk, izrazil je tudi svoje obžalovanje, da klerikalci nimajo zmognejših zastopnikov na shodu.

Hrastnik. V nedeljo 21. junija je bil pri nas dobro obiskan shod kovinarjev. Prišli so tudi kovinarji iz Zagorja in Trbovelj. Poročal je s. Sitter. Zastopnika kovinarjev iz Zagorja in Trbovelj sta v jedrnatih besedah poudarjala potrebo skupne organizacije, kajti posameznik ne doseže prav nič, pač pa dosežemo skupno s tovariši iz Zagorja in Trbovelj lahko toliko, da bomo vsaj pošteno živeli. Razmere, ki vladajo pri nas v Hrastniku, so neznosne in morajo se odpraviti. Protežira se na vse načine. Kdor pa ni tako ponižen kakor kužek, pa mora skladati les. Strojnika Volkerja, ki je garal pri družbi okoli 30 let, so hoteli poriniti za kurjača. Toraj starega strojnika pošiljajo tje, kjer je

največ prahu. Ker ni dotični hotel sprejeti tega dela, so ga spravili v pokoj. In v pokoj zaradi tega, da je izgubil en razred. Mož je bil ves čas z dušo in telesom na strani ravnatelja, kupoval je vedno pri rudniku svoje potrebščine, a na stara leta mu vračajo tako grdo. Ker si izmozgan in ti manjka komaj eno leto do polne penzije, zato moraš iti prej v pokoj, da ti požremo en razred. Če je tako počenjanje lepo, naj pove gospod ravnatelj Zeiler. Izvolil se je tudi odsek štirih tovarišev, ki bodo imeli skupne seje s tovariši iz Zagorja in Trbovelj. Uspeh shoda je bil, da so se organizirali domači vsi navzoči kovinarji. Pristopilo jih je takoj 16. Sodrugi, na skupno delo vas kliče organizacija, oklenite se je. Uspehe boste sami želi.

Dopisi.

Köflach. Dne 1. julija t. l. ob 8. uri jutraj je v premogovniku Lankoviške premogokopne družbe ponesrečil 34 let stari kopač Alojzij Koleger. Snemal je neko staro prečno oporo, da bi jo zamenjal z novo. Ker pa je opora (Riegel) bila za enega človeka pretežka je pod njeno težo padel raz lesenega ogrodka in je pri padcu zadobil težke poškodbe na glavi, na levi roki in na levem stegnu. Po prvi zdravniški pomoči so ga prepeljali v njegovo stanovanje v Köflach. — Komaj je obratni vodja Galler prevzel vodstvo tukajšnjega premogovnika, že se je pripetila nesreča, ki je brezdvomno posledica njegovega sistema. Kakor se mačka ne more odvaditi loviti miši, ravnatoko se tudi Galler vsled svoje priganjaške narave ne more odvaditi izkoriščati delavcev do besnosti. Njegov zistem je zakrivil, da je v Piberšteinu, koder je popreje bil, na stotine rudarjev prišlo ob svoje zdravje. Sedaj je Galler zopet tukaj na krmilu in tukajšnji rudarji? Molčijo in si izkoriščanje do kosti zvezano z velikimi nevarnostmi za življenje enostavno — pusti dopasti! Koleger je sicer slutil nevarnost, zato je zahteval naj se mu da v pomoč enega delavca, da prečno oporo skupaj snameta, zaman. Toliko enerzijske pa malokateri izmed rudarjev zmoro, da bi Gallerja o potrebi kake pomoči pri delu prepričali. In tako je prišlo, da je tudi Koleger postal žrtev pretežkega dela. Rudarje Lankoviške premogokopne kompanije svarimo in resno opominjamo, dokler je še čas, kajti ako se ti rudarji ne polote pravočasno organizacije bo Gallerjev sistem tukaj ravno tako zavladal, kakor je vladal v Piberšteinu, kjer je na stotine rudarjev takorekoč uničil. Poznamo Gallerja dobro. To je mož, ki v celem obsegu odgovarja izkoriščevalnim skominam podjetnikov, vse njegovo stremljenje hrepeni le po enem cilju, namreč po večji dobičkanosti podjetja. Tisti pa, ki pri tem roparskem izkoriščanju vlečejo ta kratkega, so seveda delavci. Ako pa se delavci sami ne bodo čim prej strnili v organizacijo, da porabijo vsa potrebna sredstva v svojo obrambo, jih bodo dejstva že še izučila. Samo če potem ne bo prepozno.

Razne vesti.

Pobožen samostanski »brat« — tat. Meščanski listi iz Hamburga javljajo: Pri neki izredni reviziji blagajne v samostanu svetega Ivana so revizorji dognali, da manjka 9000 M. denarja, ki se stekajo potom milijonov darov. Po natančni preiskavi se je dognalo, da je teh 9000 mark ukradel 63 let stari »brat« — samostanski pisar Leher, ki biva v tem samostanu že 20 let. Značilno je, da je »brat« Leher imel 8000 mark letne plače. Mogoče je pobožni brat imel tudi kako »pobožno« sestro.

Dragoceni tovor. Neki ekspresni vlak, ki je pred kratkem vozil iz Baltimore v New York je po tej progi prevažal tako najdragoceni tovor, kakršnega še sploh noben vlak ni vozil. V poštnem vozu so bili naloženi sodčki, ki so obsegali za nič več in nič manj kakor za eno milijardo in 500 milijonov mark zlata. Vlak je spremljalo 40 zanesljivih oboroženih stražnikov. Da se ameriški milijarderji enkrat nasitijo mamljivega zlata, bi bilo bankam, ki ga bodo prejele priporočati, da ga vsaj en del raztopijo in ga jim tekočega naližejo v usta.

Kaj naj pijemo ob težkem delu? Kolikokrat se izgovarjajo delavci s tem, da imajo tako težko delo, da ga brez alkoholnih pijač ne zmorejo. Ali to je zgolj predsodek, ki naj ga ovrže zgled iz življenja. Uprava rudokopnih jam Emma in Römer v okraju Ribnik v Šleziji ima od februarja 1913 kantino, v kateri prodaja tudi toplo mleko in kavo. Leta 1913. so popili delavci povprečno vsak mesec 96 litrov toplega mleka in 20 litrov tople kave. Pozimi so pili seveda bolj ti dve topli pijači kakor poleti, vendar so pa popili tudi v najtoplejših mesecih od junija do avgusta povprečno po 80 l mleka in 10 l kave na mesec.

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Tovarišem vseh krajev naznanjamo, da so dela za »Rudarski koledar«, ki, kakor smo že naznanili letos izide za leto 1915. v založbi »Rudarja« prvokrat v polnem tiru, zato prosimo vsestranske pomoči v tem smislu, da se že sedaj prične organizirati razpečevanje. Smo prepričani, da bo novi »Rudarski koledar« vsem našim tovarišem ugajal, ker bo razmeram v rudništvu primerno jako skrbno urejen. Naročajte ga že sedaj!

I. Jax & sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17
priporoča svojo bogato zalogo
šivalnih strojev
za rodbino in obrt.

Stroji za pletenje
(Strickmaschinen).

Pisalni stroji »Adler«

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

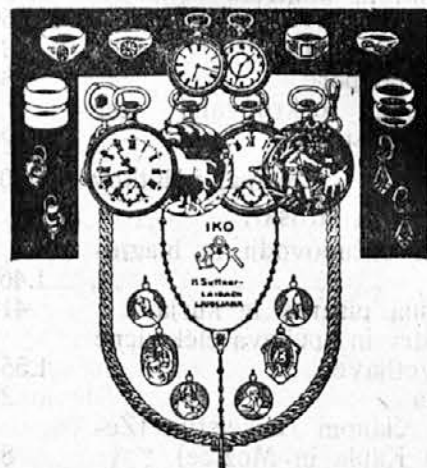

Zahtevajte v vseh rudarskih krajih v vseh gostilnah »Rudarja« in »Zarja«!

Najcenejša ura

ni navidez cena bazarska ura, ki se hitro pokvari in imate z njo vedno stroške za popravila, marveč trajno dobro idoča, zanesljiva švicarska ura, ki zaleže tri slabe bazarske ure. Svetovno znano je, da dobavlja trgovina z urami firma H. Suttner v Ljubljani št. 10, le najtočnejše idoče, trpežne švicarske ure po originalnih tovarniških cenah.

Krasen cenik s tisoči ilustracij gratis in franko.

Št. 410 Patent Roskopf ura, idoča 36 ur K 4.10
Št. 698 Niklasta cil. rem. ura K 5.50
Št. 719 Srebrna remontoarna ura K 7.80
Št. 721 Srebrna remont. ura, 6 rubinov K 11.50
Št. 723 Srebrna cil. rem. ura, 6 rub. močne pokr. K 11.70
Št. 727 Srebrna rem. ura, 6 rubinov, grav. K 12.—
Št. 748 Srebrna rem. ura, dvojen plašč K 13.50
Št. 38 Amer. duble zlata verižica mod. fazona K 5.60
Niklasta verižica K 1.—
Št. 556 Dolga srebrna ženska verižica, 150 cm dolga, masivna K 5.—

Razpošilja po povzetju ali proti naprej vposlanem znesku. Če kaj ne ugaja, se vrne denar.

H. Suttner le v Ljubljani št. 10.

Ta razpošiljalnica nima nobene podružnice.
Lastna tovarna ur v Švici. Znamka IKO slovi po celem svetu.
Glavno zastopstvo tovarne ur »ZENITH«.
Svetovna eksp. trgovina z boljšimi urami.

Splošno kreditno društvo v Ljubljani

registrovana zadruga z omejeno zavezo
obrestuje

== hranilne vloge po 5% ==

od dne vloge do dne dviga.

Rentni davek plača zavod sam.

Sprejema vloge v tekočem računu v zvezi s čekovnim prometom ter jih obrestuje od dne vloge do dne dviga.

Dovoljuje posojila svojim članom proti zadostnemu poročstvu. Trgovcem, obrtnikom in zadrugam, ki postanejo člani, se eskomptujejo menice in vnovčujejo fakture.

Uradne ure vsak delavnik od 8. do 12. in 3. do 5. ure popoldne, o sobotah in dnevih pred prazniki od 8. do 1. ure popoldne.

Koder prebivajo Slovenci povsod je razširjen

„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi
AVSTRO-AMERIKANA

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro
najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtinčama, električno razsvetljavo, brezžičnim brzojavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopelj t. l. d.

Odhod parnikov:
v sev. Ameriko vsako soboto, v juž. Ameriko vsakih 14 dni.
Trst-Newyork, vsako soboto.
Trst-Južna Amerika, vsakih 14 dni.
Trst-Kanada, vsak mesec.

Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno glavna agentura za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz Ljubljana,

Kolodvorska ulica šte. 26.